

ko je mučenca Mena naredil za mučenico. Ker je „Koledar“ sicer vzorno sestavljen, bi bilo škoda, če bi ostale v njem te napake še dalje.

O spisih priobčenih v „Koledarju“ moremo svojo sodbo le na kratko izreči, sicer bi nas dovedlo predaleč. Pesmice so lepe. Vsaka izraža res kako misel, in to v čedni obliki. Vendar pa med „Sijonskimi glasovi“ pogrešamo glasov nekaterih sijonskih čuvajev, ki so sicer izvrstni pevci. „Blagor mirnim“ opisuje dva pretresljiva dogodki, ki najbosta v svarilo prepirljivcem. Želeli bi, da bi bili v tem spisu pogovori nekoliko bolj naravni. Ljudstvu bo seveda najbolj prijala slika „Naša dekleča“, ker je vzeta popolnoma iz ljudskega življenja; in če sploh more kaj izmodriti gizada dekleča, jih bo ta slika gotovo. Slog tega spisa je pa naravnost klasičen. „Zadnji večer“ in „Poljančev Cencek“ ne zaostajata za Meškoviimi spisi prejšnjih let. V „Zadnjem večeru“ leži pretresljiva, globoka tragika, katero Meško zares mojstrsko slika. Žal, da je le preveč takih zgodb — resničnih! — „Poljančev Cencek“ je pa pri svoji živahnosti pristrčno dete, katerega bi imeli tudi brez slike povsè živo pred očmi! Slika „Odveč“ je grozno temna, polna pesimizma, vendar se ji ne more odrekati resničnost. Ta spis ima redko prednost, da vkljub tendenciozni smeri ustreza vsem zahtevam umetnosti. „Materina daritev“ je nekoliko prisiljena. Črtica „In njena duša je vstajala“ je sicer kratka, a vse hvale vredna.

Za leposlovnim delom prinaša „Koledar“ celo vrsto izredno zanimivih znanstvenih spisov. Med njimi so poročila iz Amerike, Afrike in če vpoštevamo opis Skadra (to je slovensko ime za Skutari) tudi iz Azije. Gledé na znanstvene spise letošnjega „Koledarja“ bi želeli samo, da bi bila „Mohorjeva družba“ dala popraviti številne jezikovne napake, ki se nahajajo v nekaterih sestavkih.

J. G.

Nedolžnim srcem. Pesmi s slikami. Zbral Anton Kržič. (Ponatis iz Vrta in Angeljčka.) — V Ljubljani 1901. Založilo društvo „Pripravniki dom“. Tisk Katoliške tiskarne.

Krasna mladinska knjižica! Nad 90 ljubkih otroških pesmic in do 70 slik in sličic je v nji. Vsakovrstni predmetje, najrazličnejše strune, take in take barve — pravi „quodlibet“ za otroke, a tako lepo harmonično urejen, kakor je harmonična otroška nedolžna duša! Najprvo se spominjajo pesmice in slike najvažnejših časov in godov cerkvenega leta: od božične najlepše noči do cvetne nedelje in vstajenja Gospodovega — od cvetočega Marijinega meseca pa do tožne jeseni, ko žalujemo na grobeh svojih dragih. No potem pa še enkrat skozi zimo in pomlad, skozi poletje in jesen s pristno otroškimi čutili, otroškimi glasovi! Končno sledé vsakovrstne druge pesmi in slike: o ubitem

vrču, o dedovem godu, o mladem dedku z naočniki, o hudi kuharici, o Vidkovih laseh, o nosku-izdajavcu, o pridni pastirici, o hudobni čadi, o toliko in toliko drugih živalih — kratko: o vseh rečeh in še nekaterih drugih... Res, ljubezniva knjižica! Ne rečemo, da so vse pesmice in slike v zbirki bogve kakšne umetniške vrednosti (kar sta Silvin Sardenko in Smiljan Smiljanič to ni kak Rad. Silvester ali Neralov — to se razume), toda pristrčne, nežnim srcem umerjene in blažilne so čisto vse! — Knjižico toplo priporočamo.

Dr. M. O.

Janka Krsnika zbrani spisi. Uredil dr. Vladimir Levec. Zvezek II. Sešitek I. Na Žerinjah. — Založil L. Schwentner. V Ljubljani 1901.

„Na Žerinjah“ je sicer roman, kakor jih podobnih čitate brez števila po raznih slovstvih. A spisal ga je Janko Krsnik. S tem imenom hočemo poudariti zlasti dve stvari. Ena je ta, da je zlog v romanu pristno naš in lepo preprost, dasi se pisatelj suče v takoimenovanih „višjih“ krogih. Tako kot Krsnik ni znal pri nas še nihče pokazati, da se naš jezik poda tudi aristokratskim ustom! — Druga stvar je pa ta, da je roman „Na Žerinjah“ brez vsakršnih lascivnosti, kar je dandanes dobro poudarjati nasproti „modernim“ brezstidnejšem, in kar je obče svojost Krsnikovih del, svojost, katere kaže, da je pisatelj — če nočete družega — vsaj gotovo mož dostojne olike in finega taktal... Škoda, da junak Vinko Rogulin, ki je sicer tako simpatičen značaj, „nima vzroka“, da bi odrekel dvoboj puhloglavemu, priskutnemu grofu Soriju! Sicer se pa zdi, da pisatelj s svoje strani obsoja nezmiselno barbarstvo dvoboja, ko polaga doktorju Rakcu na jezik besede, kakor so te-le: „Dvoboju? Ha, ha! Ne bodi, ne bodi! Tega pa ne, tako neumen pa nisem bil nikdar!“ In zopet: „Dvoboj, ha ha! Še tega nisem nikdar umel, kako se more človek za kako idejo ubiti, obesiti ali ustreliti dati. Pa dvoboj!“...

Gosp dr. Vladimir Levec je, kakor pri I. zvezku, tudi pri tem sešitku vestno izpolnil svojo uredniško dolžnost. — Cena broš. izvodu je 2 K 50 h, po pošti 2 K 60 h.

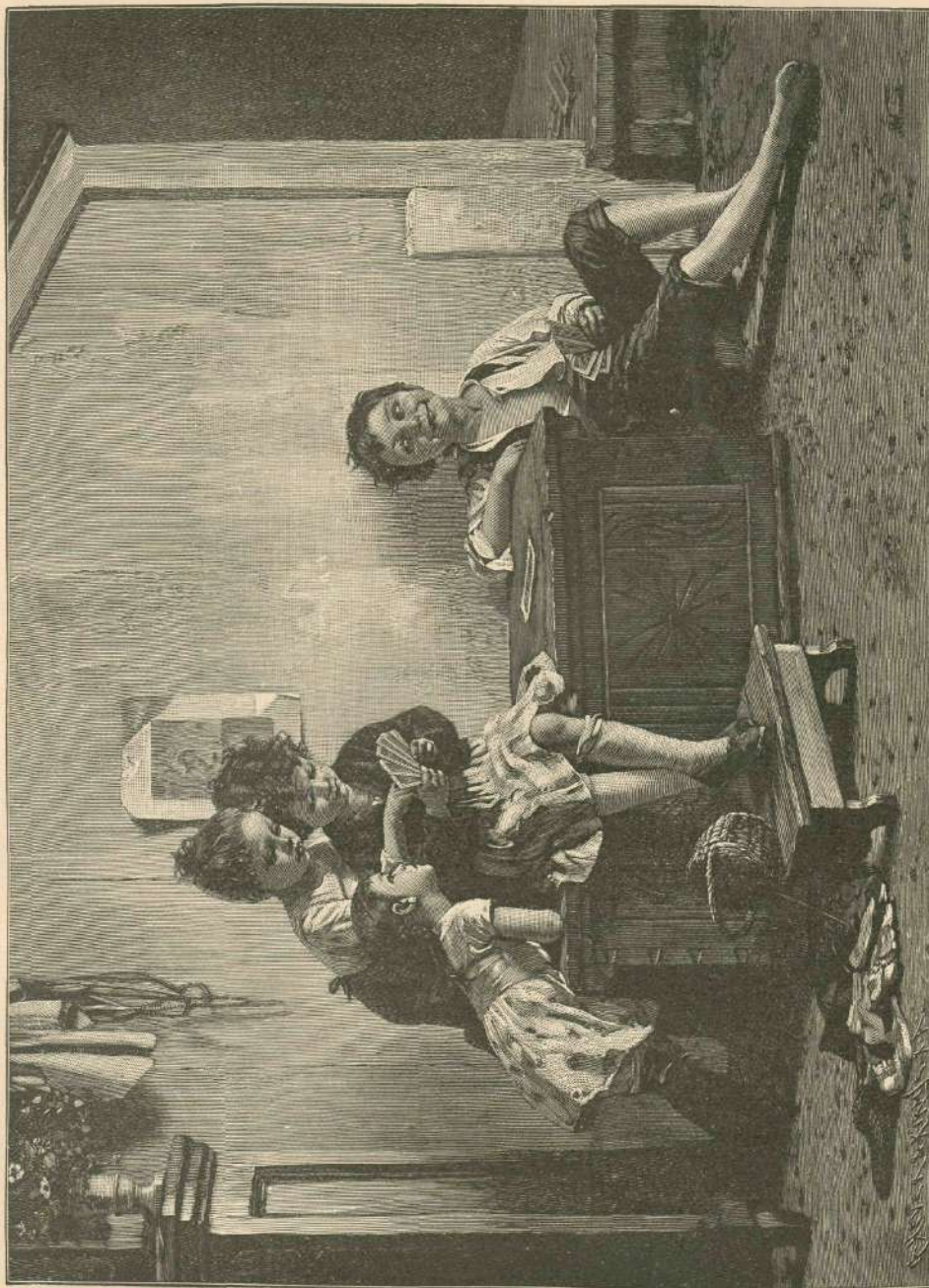
Dr. M. O.

Zbirka ljudskih iger. Drugi in tretji snopič. Izdaja „Slovenska krščansko-socialna zveza“. Ljubljana 1901. Cena poedinemu mehko vezanemu snopiču 80 h, po pošti 90 h. Za društva, ki naroče vsaj pet izvodov skupaj, je cena snopiču 60 h, po pošti toliko več, kolikor znaša poštnina.

Ta zbirka, ki se je lansko leto pričela, se torej še dosti redno nadaljuje. Prvi snopič, ki je obsegal igre: 1. „Pravica se je izkazala“, 2. „Zamujeni vlak“ in 3. „Lurška pastirica“ — je popolnoma razprodan; pač znamenje, da je ta zbirka praktičnim potrebam naših društev jako dobro došla.

Drugi snopič prinaša štiri igre: 1. „Vedeževalka“, gluma v enem dejanju; 2. „Kmet — Herod ali: Gorje mu, ki pride dijakom v roke“, burka v dveh dejanjih; 3. „Župan sardamski

„Vedeževalki“ se šiba praznoverstvo med ljudstvom; prizadete osebe, vražam vdane, ravno s pomočjo teh spretno uporabljenih vraž izpregledajo svojo zmoto. — V „Kmetu — Herodu“ se

Ne boste me!

ali: Car in tesar“, veseloigra v treh dejanjih; te tri igre imajo samo moške vloge. Četrta, s samo ženskimi ulogami, je vesela igra v dveh dejanjih: „Jeza nad petelinom in kes.“ — V

res do pičice izpolnjuje drugi naslov igre: „Gorje mu, ki pride dijakom v roke.“ Vsa znana porednost dijaška se kaže v tej sicer jako preprosti, a vendar hvaležni burki. Spretni igralci lahko dosežejo velik

uspeh, namreč: veliko smeha. — Po vsebini in zapletenosti najboljša je tretja igra: „Župan sardamski ali: Car in tesar“. Vršni se v Sardamu, kjer se je, kakor je znano, car Peter v ondotnem ladjišču mudil nepoznan kot tesar. Angleži in Francozi poizvedó, da je car tam, in pošljejo svoja poslanika, ki naj bi skrivaj sklenila z njim zvezo. A na ladjišču dela tudi neki tesarski pomočnik, Fliman, ki mu je tudi Peter ime in je tudi z Ruskega doma; s carjem živi v velikem prijateljstvu, a niti ne sluti ne, da je on car. Zamenjavanje obeh Petrov provzročá, da se igra izvrstno zapleta; zlasti Van Bett, župan sardamski, igra jako komično ulogo. Igra je precej težka; vendar ako so uloge v dobrih rokah, tudi hvaležna. — Četrta igra je za dekleta; kratka igrice s petjem v dveh dejanjih; igra samo pet oseb: kmetska gospodinja Vladka, njene tri dekletke in soseda Katra — a vse je tako naravno, tako naravnost iz življenja vzeto, da mora igra ugajati, če so uloge v količkaj dobrih rokah. Videli smo igro na odru in priznati moramo, da se nismo izlepa tako zabavali, ko ob nastopu teh dekel, ki se zaroté zoper domačega petelina, tega „hudobnega“ motivca jutranjega počitka, in ga prodadó ter skrivaj po botri Katri spravijo od hiše. Toda petelin jih je budil sicer zgodaj, a vendar ob gotovi uri. Sedaj pa jih namesto petelina budí gospodinja Vladka ob vsakem času, kadar se ji zljubi, če treba tudi o polnoči. O kakó zaželé preširna dekleta „blagega“ petelina zopet nazaj in njihova sreča je popolna, ko jim ga soseda Katra za drag denar zopet vrne, sreča tako velika, da ji dajo duška v lepi sklepni pesmici.

Tretji snopič obsega igre: I. „Mlini pod zemljo ali: Zadnje ure poganstva v Rimu“, igra s petjem v petih dejanjih, po Werner-Mehlerju priredil Dr. Gr. P. 2. „Sanje“, igra s petjem v petih dejanjih; poslovenil iz nemščine Iv. Št. 3. „Sveta Neža“, igrokaz v dveh dejanjih po Viljemu Paillerju poslovenil L. S. — Prva igra se vrši, kakor nam pripoveduje „Zgodovinsko jedro“ kot nekak uvod v igro, v zadnjih časih poganstva v Rimu. „Ko je namreč Teodozij po zmagi nad vsiljencem Máksimom obhajal dné I 3. malega srpana 388 slavnostni vhod v Rim, so izkušali poganski svečeniki ljudstvo vzdigniti, naj terja, da se postavi na trgu oltar boginje Zmage in se tako zopet oživi misel poganska. Toda Teodozij je ostal neizprosén in dal celo podreti zadnje hramove poganskih malikov. Pri tem so se razkrile silne grozovitosti: Pokazalo se je, da so pogani pri svojih obredih bogovom darovali človeške žrtve, našli so cel kup človeških kosti itd. Prišle so na dan v istem času še druge hudobije. Nekateri lakomniki so imeli pod zemljo velikanske prostore za ročne mline, kjer so mleli moko za kruh. Mline so vrteli sužnji, za kazen tudi prosti Rimljani. Delo je bilo mučno,

a po nečloveški krutosti poostreno do skrajne neznosnosti. Ker so zato delavci hitro umirali, si je pomagal lastnik takih mlinov z razbojniško modrostjo: Dal je napraviti nad podzemeljskim prostorom pivnico in v njej prožna tla; tujcu, ki je, ne sluteč nevarnosti, stopil v pivnico, so se hipoma udrila tla, padel je pod zemljo in ostal zaprt sužnjik, dokler ga ni smrt rešila temne ječe. Neki hraber Teodozijev vojak, ki je tako zašel v podzemeljske mline, pa je našel izhod, in Teodozij je dal nato odpraviti roparske jame.“ To je zgodovinski temelj igri „Mlini pod zemljo.“ — Ta igra je med vsemi v tretjem snopiču najboljša. Tudi je povsod, kjer se je predstavljala, napravila najboljši vtis. Zlasti uloge Proba, rimskega senatorja, Cecilija, njegovega sina in zamorca Numida so tako izborno izpeljane, da je uspeh zagotovljen, ako jih predstavljavci dobro proučijo. Take igre blagodejno in vzgojevalno vplivajo na značaj našega ljudstva. — Druga igra: „Sanje“, ima to posebnost, da se dogodki I. in V. dejanja godé v resnici, oni II., III. in IV. dejanja pa v sanjah. Vsebina se približno razvidi že iz naslovov posameznih dejanj: I. „Boj dušni“; II. „V slabi tovarišiji“; III. „Očetomor“; IV. „Obsodba“; V. „Odločitev“. Bravec, oziroma gledavec, z zanimanjem spremlja Vinka, sina bogatega zasebnika Kremena, od njegovih dušnih borb, ko si voli poklic, skozi strašno poizkušnjo, ko vsled slabe družčine zaide na napačno pot, tako daleč, da umori lastnega očeta in je vsled tega obsojen k smrti, tja do trenutka, ko se pokaže, da mu je vse dogodke II., III. in IV. dejanja predočil angel varih v sanjah zato, da vpliva na odločitev. Vinko sklene, da postane duhovnik in deluje v „čast božjo, v korist cerkve in blagor trpečnega človeštva“. — Igra sicer ne odgovarja vsem zahtevam umetne dramatike, vendar predstavljena na odru ne bo zgrešila svojega namena: navduševati za dobro, svariti pred hudim. — Zlasti pa vrednost obeh iger močno povzdigujejo prelepe pesmi z napevi, ki so vpletene v igro in na koncu knjižici pridejane v notah. V „Mlinih pod zemljo“ sta dva napeva: „Žalostinka poganskih duhovnikov“ ter „Pesem rimskih vojakov“, in v „Sanjah“ trije: „Zbor angelov“, „Dijaška“ in „Pesem nočnega čuvaja“. Vse napeve je zložil dr. E. L. v lahнем, a jako prijetnem in umetniškem zlogu. Obe imenovani igri imata samo moške uloge. Tretja je zopet za dekleta: „Sveta Neža“. Poslovenjena je po Viljemu Paillerju, ki je spisal več jako primernih iger za dekleta; lepa igra v vznesenem zlogu predstavlja občudovanja vredni boj za devištvo in mučeniško smrt sv. Neže, obenem pa slavi zmago krščanske ideje nad pogansko.

Naša sklepna sodba je ta-le: Z izdajanjem „Zbirke ljudskih iger“ je „Slovenska krščansko-socialna zveza“ pravo zadela; saj je s tem odpomogla

živi potrebi sedanjega tako zelo razvitega društvenega življenja. Res, da igre, izdane v dosedanjih treh snopičih, niso ravno posebne umetniške vrednosti in imajo marsikatero hibo; zato bi bilo želeti, da bi se v prihodnje pri objavljenju še strože izbiralo. Vendar so vse brez izjeme neizpodtakljive in imajo primerno vsebino ter pri praktični uporabi dosegaajo svoj namen. „Slovenska krščansko-socijalna zveza“ naj le pogumno nadaljuje to zbirko; društva in tudi posamezniki naj pa z naročanjem „Zvezi“ omogočijo, da čim preje izidejo nadaljni snopiči.

L. S.

Kaj pa bodeš? Nekateri misli o volitvi stanu. Spisal Jakob Verhovc D. J. V Mariboru, 1901. Založilo uredništvo „Voditelja“. — Tisk sv. Cirila.

Str. 35. Cena 20 v. — Vrli strokovno-bogoslovni mariborski list „Voditelj“ je objavil to lepo in stvarno razpravo. Ker je njena snov res važna, jo je izdalo uredništvo v ponatisku kot knjižico. G. pisatelj se ozira na vse momente, ki pridejo v upoštevanje pri volitvi stanu. Ko je vsestransko pojasnil, kako pomembno je, da si mladenič ali mož izbere pravi poklic, ki je primeren njegovemu zadnjemu namenu in njegovim zmožnostim, določuje meje, ki jih ima v tem vprašanju oblast starišev. Kot primere našteva potem v 12. poglavju svetni, duhovski in redovniški stan. Knjižica je vredna priporočila, saj ni važnejšega, odločilnejšega trenutka v celem življenju, kakor je oni, ko se izvoli poklic za celo življenje.

— n.

Glasba.

Koncert „Glasbene Matice“ dne 14. listopada t. l. v Ljubljani je bil časten dan za ta glasbeni zavod. Pod vodstvom g. Mateja Hubada se je pevala Beethovenova slavna „Missa solemnis za veliki zbor, soli in orkester, op. 123.“ To skladbo je zložil Beethoven od l. 1818 do 1823. Hotel jo je dovršiti že do intronizacije nadvojvode Rudolfa kot olomuškega nadškofa, a načit, ki si ga je naredil veliki mojster za svojo skladbo, je bil tako velikanski, da jo je dovršil šele čez tri leta. Sam je rekel, da je ta „Maša“ njegovo največje delo, ki se mu je najbolj posrečilo. In res, velike misli so našle v tej skladbi velikanski, sijajni izraz. Res je, da se ta „Maša“ ne ozira toliko na liturgične potrebe, kolikor na veliki efekt. A globoko, veličastno versko čuvstvo jo preveva in doni iz vsakega akorda. Beethoven ne pozna one mirne, nežno pobožne in vdane zamaknenosti, ki razliva tihi čar bogoslužja čez Palestrinove zборе „a cappella“. Pri Beethovnu prevladuje teatralni efekt, ki poje bučeči, pretresajoči „gloria, gloria!“, iz katerega se čuje kakor kak zmagoslavni „Evoe triumphe“. Njegov „Credo“ ni, kakor pri Palestrini, ponižno klanjanje slabotnega duha pred večnimi nepojmljivimi resnicami, — ampak ponosni vzklik prekipevajoče duše, ki je našla v veri novo silo in bujno življenje. In ko pride Beethoven do priznavanja grešnosti — „peccata mundi“, — tremulirajo gosli, kot bi drhtele pod težo svoje krivde, in ko misli na trpljenje božjega Sina — „passus“, — pretresajo mu dušo rezoče disonance, in ko se zamakne v rajsko veselje — „vitam venturi saeculi“ — kakor prevzet od neizrekljive naslade v

najbujnejših kombinacijah, ponavlja radostne vzklike, kot bi se ne mogel ločiti od presladke misli. Med vsemi liturgičnimi teksti je „Credo“ najmanj prikladen za glasbo, ker je bolj recitativnega, objektivno naštevajočega značaja. A Beethoven je genialno ravno iz njega naredil najsijajnejši del cele „Maše“. Obdelal ga je glasbeno kot nekak veličasten epos z liričnimi intermezzi. Vsa svetovna zgodba, od ustvarjajoče besede večnega Očeta, skozi stoletja in tisočletja božjega razodenja, do konca, ko se po sodbi zruši v nič svetovje, da vstane k večnemu življenju rajske krasote — vsa ta s trpljenjem in kesanjem, z odrešenjem in zmago-slavljem napolnjena povestnica šumi mimo nas v polnih akordih.

Pred vsem zasluži vodja g. Hubad vse priznanje. Iz dolge vrste velikih skladb, katere je že izvajal s svojim zborom, se vidi, da izbira on le dela velike umetne vrednosti. On vzgaja občinstvo s svojimi koncerti, kaže mu pot do višje lepote in ga seznanja z velikimi deli prvih skladateljev. Hubad pa zna tudi svoje učence in ves veliki zbor navdušiti za tako umetnost, in s tem premaguje velike težave, ki so združene s temi koncerti. Saj je ravno ta Beethovenova „Maša“ ena najtežjih skladb. Posebno soprani morajo biti jako dobri, da zmagajo vse težkoče, in tudi orkester zahteva prvih umetnikov. Predaleč bi nas zavedlo, ako bi hoteli naštevati podrobno, kako izborna so rešili solisti, zborovi pevci in orkester svoje uloge. Reči smemo, da je „Glasbena Matica“ s tem koncertom zopet stopila velik korak naprej in se pokazala kot zavetišče najvišjih glasbenih idealov. Dr. E. L.